

ΠΑΝΕΛΛΗΝΙΕΣ
ΕΞΕΤΑΣΕΙΣ 2011

Λογοτεχνία Κατεύθυνσης

Διονύσιος Σολωμός Ο ΚΡΗΤΙΚΟΣ

3 [20]

Ακόμη εβάζουνε η βροντή.....
Κι η θάλασσα, που σιζήθησε σαν το χοχλό που βράζει,
Ησύχασε και έγινε όλο ησυχία και πάστρα,
Σαν περιβόλι ευώδησε κι εδέχτηκε όλα τ' άστρα.
Κάτι κρυφό μυστήριο εστένεψε τη φύση
Κάθε ομορφιά να στολιστεί και το θυμό ν' αφήσει.
Δεν ειν' πνοή στον ουρανό, στη θάλασσα, φυσώντας
Ούτε όσο κάνει στον ανθό η μέλισσα περνώντας,
Όμως κοντά στην κορασιά, που μ' έσφιξε κι εχάρη,
Εσειότουν τ' ολοστρόγγυλο και λαγαρό φεγγάρι.
Και ξετυλίζει ογλήγορα κάτι που εκείθε βγαίνει,
Κι ομπρός μου ιδού που βρέθηκε μια φεγγαροντυμένη.
Έτρεψε το δροσάτο φως στη θεικιά θωριά της,
Στα μάτια της τα ολόμαυρα και στα χρυσά μαλλιά της.

4[21]

Εκοίταξε τ' αστέρια, κι εκείνα αναγαλλιάσαν,
Και την αχτινοβόλησαν και δεν την εσκεπάσαν.
Κι από το πέλαο, που πατεί χωρίς να το σουφρώνει,
Κυπαρισσένιο ανάερα τ' ανάστημα σηκώνει,
Κι ανεί τς αγκάλες μ' έρωτα και με ταπεινοσύνη,
Κι έδειξε πάσαν ομορφιά και πάσαν καλοσύνη.
Τότε από φως μεσημερνό η νύχτα πλημμυρίζει,
Κι η χτίσις έγινε ναός που ολούθε λαμπυρίζει.
Τέλος σ' εμέ που βρίσκομουν ομπρός της μες στα ρείθρα,
Καταπώς στέκει στο Βοριά η πετροκαλαμίθρα,
Όχι στην κόρη, αλλά σ' εμέ την κεφαλή της κλίνει.

Θέματα

1. "Στον Κρητικό ο Σολωμός επιχειρεί να εφαρμόσει ένα συνδυασμό του δραματικού, αφηγηματικού και λυρικού τρόπου : το ποίημα παρουσιάζεται ως δραματικός μονόλογος του ποιητικού προσώπου, το οποίο μας αφηγείται λυρικά την τελευταία και καιρία δοκιμασία της ζωής του..."
Να επαληθεύσετε την παραπάνω άποψη.
2. Να εντοπίσετε στο 4ο απόσπασμα ένα παράδειγμα για το καθένα από τα παρακάτω εκφραστικά μέσα : υπερβολή
άρση και θέση
πολυσύνδετο
παρομοίωση
εικόνες
3. "Κάτι κρυφό εστένεψε τη φύση" : Ποια η σχέση της φύσης στον αγώνα του ήρωα στον Κρητικό ;
4. Πώς γίνεται στον Κρητικό η μετάβαση από το φυσικό τοπίο στο μη φυσικό (1-8 του 4ου μέρους) ;
5. Παράλληλο κείμενο:
«Μήτηρ Θεού» (Α Σικελιανός)
Άνεμος φύσαγε γλυκός, από μακρά φτασμένος,
με τη γαλήνια ευωδιά των κάμπων φορτωμένος.

Τα μύρα πλέαν ανάερα : αντίκριζε η ψυχή μου,
όθε κι αν γύριζε, γοργή, τη μυστική άθληση μου.

Και ιδές... Ανθοί ανεπάντεχοι, δαφνόδεντρα και βάγια
στης γης αν ευωδάγανε τα ευλογημένα πλάγια :

στα χρυσοπράσινα έλατα αν ο ήλιος, σε μια στάλα,
φλόγα γαλάζια ανάβρυζε, πήδαε πυρρή διχάλα,

Και μian ακοίμητη δροσιά κινούσαν, να με ζώνει,
τ' άγια φαραγγία που κρατούν ολοχρονίς το χιόνι :

α, πώς σπαρτάρισε η καρδιά σαν ένωσε τα μάγια
τα γλυκανάπνοα, σε σφιχτά να την κρατούν αρπάγια!

Πώς το ρουμπίνει πύρινο ζώνει ψηλά το στέμμα,
όμοια στο νου μου ολόγουρα μαζωχτή ξάφνου το αίμα

Και πάλι πισωδρόμισε γοργό, σα για να πάρει
χλωμάδα μεγαλύτερη απ' το μαργαριτάρι...

Ψυχή! Και ξάφνου, σκίζοντας το φοβερό σκοτάδι
Η αχτίδα της το δάκρυ μου το βρήκε ωςάν πετράδι!

Να συγκρίνετε τον "Κρητικό" του Σολωμού με το "Μήτηρ Θεού" του Σικελιανού, αναφορικά με την επίδραση που ασκεί η φύση στον εσωτερικό κόσμο του ήρωα/ αφηγητή.

Απαντήσεις

1. Αφηγηματικό : είναι αφηγηματικό αφού κάποιο πρόσωπο αφηγείται κάποια ιστορία που έλαβε χώρα συγκεκριμένη χρονική στιγμή. Ο αφηγητής αφηγείται σε αε ενικό πρόσωπο αυτά που συνέβησαν όταν ναυάγησε φεύγοντας από την Κρήτη ως τη στιγμή που έφτασε στη στεριά.
Λυρικό : ο ποιητής μέσω του αφηγητή εξωτερικεύει τα συναισθήματά του κάνοντας χρήση εκφραστικών μέσων.
Δραματικό : όλο το ποίημα αποτελεί ένα δραματικό μονόλογο, μέσα στον οποίο ενσωματώνεται ο διάλογος.
2. Υπερβολή : "φως μεσημερνό", "ολούθε"
Άρση και θέση : "όχι στην κόρη, αλλά σ'εμέ"
Πολυσύνδετο : στ. 1-8
Παρομοίωση : "καταπώς στέκει στο Βοριά η πετροκαλαμίθρα"
Εικόνες : η ολόφωτη αέρινη μορφή της φεγγαροντυμένης που πατά πάνω στην επιφάνεια της θάλασσας και λούζεται από το φως των άστρων (1-4)
3. Σελ. 291 σχολ. Βιβλίου αεσυνολική θεώρησηαε. Οι ρομαντικοί ποιητές μέσα στη φύση μπορούν και στοχάζονται. Οι περιγραφές των τοπίων αντανακλούν ψυχικές καταστάσεις. Κάτι αντίστοιχο συμβαίνει και στη σολωμική ποίηση. Η φύση σαγηνεύει με την ομορφιά της αλλά κρύβει και κινδύνους. Μέσα από τη σχέση Φύση – Άνθρωπος ο Σο-

λωμός μπαίνει σε μία διαδικασία αυτοανακάλυψης και αυτογνωσίας.

4. Η μετάβαση επιτυγχάνεται με μία λανθάνουσα παρομοίωση. Μετά τη συσχέτιση της φεγγαροντυμένης με τα αστέρια, ο ποιητής παρουσιάζει τη θεική μορφή να πατά πάνω στη θάλασσα χωρίς να ταράζει την επιφάνεια του νερού, ανασηκώνει το σώμα της που είναι ανάερα, χωρίς βάρος και ανοίγει την αγκαλιά της με έρωτα αλλά και ταπεινότητα, με απόλυτη ομορφιά αλλά και με πλήρη καλοσύνη. Η αναφορά του ποιητή πως η φεγγαροντυμένη κατορθώνει να φωτίσει τη νύχτα συνοδεύεται από μία παρομοίωση, καθώς παρουσιάζεται όλη η χτίση να μοιάζει με ολοφώτιστο ναό. Με αυτήν την παρομοίωση περνά από το φυσικό περιβάλλον, το οποίο έχει καταληφθεί από την παρουσία της φεγγαροντυμένης, στο μη φυσικό περιβάλλον.

5. Ένα χαρακτηριστικό μοτίβο στην ποίηση του Σολωμού είναι η καταλυτική επίδραση της φύσης στον άνθρωπο. Αξίζει να σημειωθεί ότι ο αφηγητής αναφέρεται δυο φορές στην έννοια της ησυχίας υπονοώντας ότι η απόλυτη ησυχία επικράτησε και στον εσωτερικό του κόσμο με αποτέλεσμα να χάσει την επαφή με τις αισθήσεις του και να μεταβεί σε ένα είδος εσωτερικής ενόρασης. Παράλληλα η αναφορά στο κρυφό μυστήριο των στίχων 5-6 προετοιμάζει την επιφάνεια της φεγγαροντυμένης, η μυστηριακή παρουσία της οποίας θα μεταμορφώσει τα πάντα στη φύση, ακόμα και την ψυχή του ήρωα.

Το ίδιο ισχυρή είναι η επίδραση της ομορφιάς της φύσης στον ψυχισμό του Σικελιανού στο ποίημα "Μήτηρ Θεού". Αρχικά αποδίδεται μέσα από οπτικές, κινητικές και οσφρητικές εικόνες το μεγαλείο του φυσικού τοπίου. (τα μύρα πλέαν ανάερα/και ιδές...ανθοί ανεπάντεχοι, δαφνόδεντρα και βάγια). Στη συνέχεια εξομολογείται την εμπειρία που βίωσε περιτριγυρισμένος από το φυσικό κάλλος. Η θέα της φυσικής ομορφιάς του προκαλεί μία εσωτερική κινητοποίηση. Έχει εγκλωβιστεί στην παγίδα της ομορφιάς της φύσης. Η παρομοίωση που χρησιμοποιεί, όπου το αίμα του συγκεντρώθηκε στο νου του όπως το ρουμπίνι ζώνει το στέμμα, αποδεικνύει τη συγκίνηση που βιώνει. Τέλος, η ομορφιά που περιβάλλει τον ήρωα ανακουφίζει την ψυχή του από τον πόνο προσφέροντας του αισιοδοξία και όραμα (σκίζοντας το φοβερό σκοτάδι/ η αχτίδα της το δάκρυ μου το βρήκε ωςάν πετράδι).

ΤΑ ΘΕΜΑΤΑ ΕΠΙΜΕΛΗΘΗΚΑΝ ΤΑ
ΦΡΟΝΤΙΣΤΗΡΙΑ

ΧΑΣΙΑΚΗΣ
ΠΕΙΡΑΙΑΣ-ΝΙΚΑΙΑ-ΓΑΛΑΤΣΙ